

Numărul 21.

Oradea-mare 25 maiu (7 iunie) 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Despre efectul artei.

Discurs rostit cu ocaziunea adunării generale a Societății pentru crearea unui fond de teatru național român, în Bistrița, la 7 septembrie 1902.

(Fine.)

În tragedie vedem eroi cuprinși de un nobil și înflăcărat patriotism; vedem și auzim pe un Brutus (în tragedia Julius Caesar de Shakespeare) despre culmea simțământului său patriotic declamând cu rezoluțiune impunătoare: „Fiind că Caesar m'a iubit, — plîng pentru el; fiind că a fost fericit, — me bucur; fiind că a fost viteaz, — îl cinstesc; dar fiind că a fost ambițios, — l-am ucis — — —

Precum am ucis pe omul cel mai iubit de mine pentru binele Romei, astfel am acelaș pumnal pentru mine însumi, când patria mea va avea trebuință de moartea mea“.

În tragedie vedem pe Prometheus (în tragedia de Shelley) înălțuit de o stâncă din Caucas, pentru că a furat focul din cer, să-l deie oamenilor; îl auzim, cum din culmea sublimității caracterului său constant și nobil zice lui Zeus:

„Dușmane! nu-mi pasă

de tine; cu mintea liniștită și statornică te chem să-ți încerci în contra mea tot ce poți să mi faci, îngrozitor tiran al zeilor și al neamului omenesc; numai o singură ființă este, pe care nu veș supune-o. Fă să ploae asupra mea toate nenorocirile, relele groaznice și spațma aiurătoare! schimbă unul după altul gerul și focul pentru de-a-mă roade măruntăle! Ah! fă ce poți mai grozav! Ești atotputernic; ț-am dat stăpânire peste toate cele, afară de peste mine și de peste voința mea“. Iar furiilor, cari vin să-l sfășie, zice: „Durerea este elementul meu, ca ura al tei; sfășieți-me! acum nu mi pasă.“

Aceasta este espresia celui mai înalt spiritualism, a celui mai mare triumf al spiritului asupra corpului.

Se înțelege, că astfel de eroi, astfel de însușiri sublimite numai cea mai mare a noastră admirațiune și simpatie pot storce.

Dar admirațiunea și simpatia nu sînt singurele elemente ale impresiei tragiceului.

Când vedem pe eroul, pe care îl admirăm și care noue ni-e simpatie, cuprins de patima ambițiunii necumpătate, care îl mână la sevêrsirea unor teribile crime și care poate aduce eroului cãdere, nemi-

Ioan I. Papp

noul episcop gr. or. al Aradului.

cire, — o îngrijire ne cuprinde pentru soarta eroului tragic.

Când vedem pe eroul tragic în groaznice suferințe, când vedem și auzim pe *Macbeth* halucinand, când îl auzim strigând prin casă: „Și acest glas tot strigă prin toată casa: Nu mai dormi! Glanșis a ucis somnul și iată de ce Cawdor nu va mai dormi...“ atunci par' că simțim și noi groaznicele chinuri sufletești ale acestui mare beliduce, pe care mai înainte intru atâta l-am admirat.

Când vedem pe regele *Lear* intrând pe scenă desperat, smulgându-și părul alb și cu glas grozav strigând: „Suflați vânturi și crepați-ve obrazii! În furieți-ve! Suflați; când apoi acest nefericit părinte vine cu trupul Cordeliei în brațe și strigă: „Cordelia! Cordelia! stai o leacă! Ha...!“ și când sdrobotit, convins, că ea s'a dus, repetă de trei ori cel mai grozav cuvânt din dicționarul omenesc: „Nici-odată, — nici-odată, — nici-odată,“ — atunci inima noastră par' că se sfășie de durere și compătimire, durerea eroului tragic o simțim, ca a noastră, suferim cu el împreună, pentru că în suferința lui vedem suferința noastră.

Dar afară de admirațiunea, îngrijirea și compătimirea față de eroul tragic, tragedia provoacă în noi și un fel de îngrijire pentru noi, așa numită temere (frică) tragică (*φόβος* la Aristoteles.) Fiind eroul tragic înrudit cu noi după caracter, căci este om și el cu slăbiciuni ca și noi, și vedându-l ajuns la punctul fatal, unde soarta lui se decide, dar el înapoi nu poate da, căci atunci caracterul se s'ar descumpune și n'ar mai fi armonie și consecvență în faptele lui, simțind adică noi publicul, cumcă eroul își sapă momântul cu propriile sale mâni, — involuntar ne identificăm personalitatea noastră cu a lui, ne substituim în situațiunea lui critică și simțim unul fiecare, că în aceleași împregiurări și cuprinși de aceleași patimi, înzestrați cu aceleași calități sufletești, fiecare din noi ar fi lucrat întocmai ca eroul tragic și prin urmare ar fi pățit, ce pățește el. Aceasta convingere ni se impune mai ales în fața acelor scene, cari sunt mai sguduitoare, de regulă atunci, când eroul a ajuns la acel punct fatal, unde soarta i se decide, unde conștiința orî inconștient trebuie să păsească pe calea perirei. Atunci ne cuprinde un simțământ dureros, atunci siguranța proprie pare a fi amenințată de mâna puternică a sorții și întreg sufletul ni-e sgduit puternic.

Și acum ne întrebăm, ce este temerea tragică?

Este compătimirea, ce se referă la noi înșine. Lessing a fost primul, care astfel a înțeles temerea tragică (*φόβος*) denifiinind-o așa: „Die tragische Furcht ist das auf uns selbst bezogene Mitleid“. (V. Hamburgische Dramaturgie, 75 Stück.)

La finea tragediei, după ce totul s'a sfârșit în mod armonie, simțemintele deprimătoare amintite deja dispar, iar locul lor îl ocupă o stare sufletească curățită de acele simțeminte deprimătoare (de aici numele: *Καθαρός*—curățire), și un avânt sufleteesc, care va fi cu atât mai puternic cu cât la finea tragediei se vor valoră principii morale, și cu cât vom putea mărturisii, că așa trebuia să se întemple și nu ulticum, că eroul e vinovat de soarta sa, că în tragedie este plan, ordine și totul se basează pe logică și causal, și nu pe întâmplarea oarbă. Fiind că eroul tragic, de și cade fisicește, dar învinge esteticăște păstrându-și armonia caracterului, — bucuria

noastră pentru aceasta învingere estetică e mai mare decât durerea pentru nimicirea fizică a eroului. De aceea foarte nimerit a caracterizat efectul înălțător al desnodământului tragic marele Schiller, zicând: *Er* (der tragische Dichter) *zeigt uns das grosse gigantische Schicksal, welches den Menschen erhebt wenn es den Menschen zermalt*, adică: „Postul tragic ne arată marea, gigantica soartă, care înalță pe om, când sdrobește pe om“.

Și acum am ajuns la încheiere.

După toate cele zise până aici, efectul artei, adică a sensibilizării frumosului prin activitate omenască, se poate resumă în următoarele:

Arta ne înalță sufletul în o lume senină, ideală și ni-l ușurează barem pe momente de grijile, p. o. ocupațiunile și năsuințele egoiste, cari tulbură liniștea, îndestulirea și fericirea omenască;

arta ne luminează mintea rumpând și aducând din lumea ideală imagini, cari ne înfățișează realitatea în perfecțiune, ca să o putem vedea și cunoașce în esența ei;

arta între condițiuni date este un factor de moralizare a masselor, ea este chemată să fie și în viitor, precum a fost în trecut, cel mai puternic sprijin al religiunii;

arta ne încântă și distrage, ne alină și alungă chinurile vieții; ea domnește peste plăcere și durere și apoi a zis un mare învățat:

„Dați-mă plăcerea și durerea și voiți produce o lume morală, voiți produce patriotism, filantropie, toate virtuțile mari în puritatea și exaltațiunea lor!“

Ioan Păcurariu.

Înviere.

Tu ai visat că sinul tei e marea
Din care crește cel fără sfârșit
Și tremurând ai urmărit cărarea
Luminei pân' ce zarea te a orbit.

Tu ai crezut că stelele dau veste,
Crai nou aprins de dor va tresări,
Nu ca un vis, dar nici ca o poveste,
Ca om — ca om, la tine va veni.

La tine care n'ai făr o cămară
Și-o coage mucețită de mătăi...
Nici plete lungi, nici ochi tu n'ai de pară
Și din prisos nimic nu poți să dai.

Doar e din lumea ta, ca să te șcie
Și să-și clădească din dureri palat —
Să tremure plângând o vecinicie
Pentr'un minut pe care l-a visat.

Nu veți tu cât de mică ți-e cămara
Și nici fereestra n'ai cătră apus;
Pe lavița de lemn la vatra rece
Cum va cădea — luceafărul de sus?

Închină te aceluî ce 'n mărire
Ți-a făcut parte 'n lume de al tei scris
Și crede că e vis ce i fericire —
Și fericirea nu e decât vis.

Iunie 1903.

Maria Cunțanu.

Poștașul dragostei.

Comedie în trei tablouri.

(Urmare.)

Emil. Te rog, dragă Elodio, spune...*Elodia.* Uite... imi ești drag... dar...*Emil.* Dar? (Palpită.)*Elodia.* Nu cred în serioșitatea ta.*Emil.* (lăsându-i-se în genuchii.) O! te rog, crede... Nu vezi că-mi vine să plâng de bucurie? (Își culcă capul pe genuchii ei.)*Elodia* (sărutându-l pe frunțe.) Copil ce ești!*Emil.* Fie și copil... iubește-me numai...*Elodia* (luându-i mâinile.) Ia șezi colea... Fiind că am ajuns până aici, avem de vorbă amândoi...*Emil.* (cu glas înecat, ședend.) Spune...*Elodia.* Amorul cere jertfe...*Emil.* Orî ce-ar fi, spune...*Elodia* (mișcată.) Ca să-mi dovedești cât îți sunt de dragă, trebuie să m'ajuti să-mi răsun...*Emil.* Pe cine? cum? (O privește curios.)*Elodia* (roșind.) Cunoști pe dl... Cesar Boru-neanu?*Emil.* (nedumerit.) Da... cine nu-l știe?*Elodia.* Me prigonește cu dragostea lui și... vrea să-i joc un renghiu...*Emil.* (sărind.) Cum? a îndrăsnit asta? Cât îi de mare poet, da-l snopesc... numai dă-mi-l pe mână... Vrei să-i arunc o sfârietoare între picioare? Să-i cadă... multe lucruri... din înălțimea cerului, pe pălărie? Să-i fac obrazul mască... multicoloră? Să-i atârn vr'o decorație? Să-i lipeș vr'o palmă? Să-i aplic vr'un pumn... Și toate astea, cu atâta artă, încât nici să prindă de veste cum și de unde i le dărușe mama-Natura? — Gata...*Elodia* (ridend.) Nu așa, Emile dragă... Trebuie să ne batem joc de el... cu spirit...*Emil.* Adecă unde-i poet?... Fie. Hai să ne gândim.*Elodia.* L-am și gândit lucrul. Vorba e, să faci cum ți-oii zice e, să nu me întreb unde-o s'ajungem și să te mulțumești cu risul de la urmă... (Energată emoționată, ridend.) Fiind că... o să ridem...*Emil.* Cred și eu... (Ride.)

(Privindu-se, rid amândoi cu hohot.)

Elodia (ridicându-se își face vânt.) M'a încălzit risul... (Se așază la scriitorul ei.) Uite, am să-i scriu, iar tu o să-l cauți și-o să-i dai scrisoarea...*Emil.* Ba nu în mână, ca să nu priceapă ceva. Î-o las acasă...*Elodia.* Știi unde șade? (Se uită la el surprinsă.)*Emil.* De la noi, din internat, ne uităm în grădină la el... ca într'o tavă cu fructe... Și ce-i drept că une-orî... punem pomii la contribuție... indirectă... când au rod prea mult...*Elodia.* Și asta e frumos, domnule școlar? (Începe a scrie.)*Emil.* Ai dracului poezii ăștia!... (Ridend.) Numai de-un fruct nu ne-am putut atinge... un fel de slujnicuță-domnișoară... foarte picantă... și curată...*Elodia* (lăsând condeiul.) Cum?*Emil.* Me rog... în giurul poezilor... trebuie să fie o întregă armonie estetică...*Elodia.* O fi vr'o verișoară... (Serios.)*Emil.* O verișoară care tîrguește de pe la pră-

vălii... În sfârșit, — chestiunea e, să-l tragem pe sfoară... Și mai șurupar ca mine... în clasa a VII! Pe toți îi păcălesc și nimenea pe mine. Sunt și greți de păcălit, dragă Elodio...

Elodia (aruncându-i o privire ironică.) Da? Ei, stai cuminte acuma... că am început a scrie... și trebuie bine ticluită scrisoarea. (Scrie.)

(Emil se plimbă cu mâinile dinnapoi, îi trimite câte-o „beza”, duce mâna la pept în semn de dragoste, oftând; apoi se apropie încet și o sărută pe ceafă.)

Elodia. Astempără-te că greșesc...*Emil.* Dragostea-i ca să greșești...*Elodia.* Nu ți-e rușine? — Iaca am scris un rînd strîmb...*Emil.* Fie rîndul strîmb, numai vorbele să se pară drepte...*Elodia.* Copilu-i mai de spirit când tace...*Emil.* Copilul, da. E, sunt bărbat... și amoreșat lulea... (S'apropie iar s'o sărute.)*Elodia.* Șezi bine că mînănci o palmă...*Emil.* Una-i puțin... Vrea să le mînănc pe amîndouă...*Elodia* (impacientată.) Ei, lasă-me, că-mi risipești ideile...*Emil.* Nu te supără... dragă; iaca m'astempăr... (Șade într'un colț, drept, cătând în pod și legănându-și picioarele.)*Elodia* (uitându-se la el, după câteva clipe.) Ce faci?*Emil* (alintându-se.) Stă puiu cuminte...*Elodia.* Puiu de curcă? (Scrie.)*Emil.* Da.*Elodia* (punend sugătoarea.) Așă! gata...

(S'aud tușituri. Emil sare.)

Emil. Unchiu! Ce bine face că dă de șire! E deștept domnu Mina Savell*Elodia* (după ce lipeșe repede scrisoarea.) Uite, ia-o și-o ascunde.*Emil* (punend-o repede în busunar.) Gata.*Elodia* (dând fuga la piano.) Să cântăm...*Emil* (șade într'o atitudine comică de ascultător admirativ.)

(Mina Savel intră și se uită o clipă la ei, bănuitor.)

Scena IV.

*Elodia, Emil; Mina Savel.**Savel.* Da ce faceți voi, aici? (Tușește uscat.)*Emil.* Musică clasică, unchiule... Știi... asta nu-i pentru orî cine...*Savel.* Adecă nu-i nici pentru mine... Asta vrei să zici... pehlivanule...*Emil.* Cam p'aci...*Savel* (tușind.) Hm!... — Și de când, me rog ve inglindisiți?*Emil.* O! foarte de mult, unchiule... De când am venit, pot zice... Am cântat și eu...*Savel.* Din ce, sticlețule!*Emil.* Canar, unchiule; din gușă... ca al mai prima canar de Tyrol...*Savel.* Canarilor de baltă, ca tine, li se rup urechile, — și ia seama că me furnică prin degete...*Emil.* Semn de reumatism, unchiule... (ridicându-se într'o atitudine comică de pocăit.) Cu toate astea... urechile mele sînt la dispoziția dtale...*Savel.* Ia destul, Elodio... și poftim incua... (Șade.)*Elodia* (venind, cu aer de supunere.) Ce dorești?

Savel. Ce-ai făcut pentru diseară, la masă?

Elodia. Supă de stelute, ardei umpluți, varză cu rață, tăceți cu lapte și fructe...

Savel. Foarte bine... (ștergându-se la gură.) Văd de pe-acuma c'oa să am o poftă de lup...

Elodia. Pofta de mâncare e dovadă de sănătate...

Savel. Te-aș lua la plimbare, Elodio, dar am sedință la primărie...

Elodia. O să ție mult?

Savel. Cam mult. De-ai a o să mâncăm mai târziu (se ridică.) Ia ascultă, canarule, dar tu nu te duci să te plimbi?

Emil. Ba tocmai me gândiam... și dacă-mi dai voce...

Savel. Fiind că stai toată săptămâna în internat... haide... du-te...

Emil. Mulțumesc, unchiule...

(Elodia se duce la piano și face odată gama. Emil se uită la ea. Ea îl face semn să se apropie.)

Savel. Și veți, fi cuminte pe drum, că ești coge-mi-te băfat...

Emil. Da, unchiule... Am să săr gropile... (Se duce lângă Elodia.)

Savel. Încotro te duci?

Emil. Să așed notele... că mie-mi place rânduiala

Savel. Grozav de grozav... (Se plimbă.)

Elodia (incet.) Dă-mi scrisoarea că am să schimb ceva...

Emil (i-o dă.) Bine. Atunci mai aștept.

Savel. Ce? v'ați apucat la sfat?

Emil (trântind caetele unele peste altele, cu sgomot.) Aș! rânduiesc, unchiule, pe cele mai ușoare peste ale mai grele...

Savel. Hm! zi mai bine că iar ai pingelit pe mătușă-ta cu vr'un leu...

Emil (rușinat.) Ah! cum ghicești, dta unchiule!

Elodia (venind lângă Savel.) Nu te supără, Mină... Ce să-ți faci? Nu-ți trebuie și lui?...

Savel. Prea-l răsfeți... și-o să iasă un cheltuiitor și jumătate!

Emil. Eū, unchiule?... Înființează dta o cassă de economie... și-o să facă treabă numai cu economiile mele...

Savel. Hai, tunde-o d'aci!

Emil (după ce schimbă o privire cu Elodia.) O tund... La revedere, mătușică...

Elodia. La revedere...

Emil. Sărut mâna, unchiule...

Savel (intinzându-i-o.) Sărut-o și fugi...

Emil (abia atingându-i-o și mirosind-o.) Miroase a peșce, unchiule...

Savel. Am tălat niște „Somon“ azi-dimineață... Hai, pleacă odată... (Emil iese. (Elodie.) Vino-'n-cua...

Elodia (s'apropie.) Ce dorești?

(Savel o face să șadă și atrăgându-o lângă el, o sărută.)

Elodia (privindu-l mirată.) Îți sânt dragă?

Savel. Me rog, asta nu se spune, fiind că dacă dai nas mulerei, ți se sue 'n cap...

Elodia (se ridică repede.) Cât ești de delicat!

Savel. Bre! ți-a și sărit țandura! (Se ridică.) Ia veți să nu se lipească varza de fundu tăvei... (din prag.) Azi cred că nu ți-o mai veni nimenea în vizită...

Elodia. Ce-î drept că-mi și vine multă lume.

Savel. Mai spune și dta că nu ești acasă. Pe

urmă... nu prea sta mult la fereastră... să nu re-
cești... că trage...

Elodia. Mi-am și gătit un loc în garderop...
Vrei să m'așed și să iei cheia?

Savel. Așă sînteți învățatele astea p'în pensi-
oane: ve pricepeți să luați peste picior... (Aspru.)
'Scultă... Dacă vine cineva să întrebe de odăile din curte,
lasă-le cu o mie doue-sute... dar nu te mai osteni
dta... Trimite vorbă pe Toader ori pe Niculina...

Elodia. Bine, stăpâne...

Savel (bătând din picior.) Stăpân vrea să fiu în
casă la mine... Aici ai nemerit-o... Bună petrecere...
(Iese.)

Elodia (dându-i o lifă 'n urmă.) Na!

Emil (care vîrise capul pe altă ușă.) Dă-î doue:
una pentru mine... (Întră.) S'a dus în sfîrșit! 'Mi-eră
să nu simtă că nu plecasem. Hai, Elodio, schimbă
scrisoarea?

Elodia. Da, numai decât. (Oftând, se așează la biu-
roū, rupe, nervoasă, plicul și scrie repede.)

Emil (se apropie și o sărută pe ceafă.) Ah!

Elodia (întoarcе mâna și-i dă cu necaz o palmă.)
Ești obraznic!

Emil (frecându-se pe obraz.) Ti! da mi-o dăduși,
Elodio! Asta se cuveniă unchiului... (Stă contrariat.)

Elodia (lipind plicul și scriind adresa, se ridică. Vă-
dându-l cum stă, îi zice cu drag.) Ce? te-ai supărat?
Iartă-me... (Îl sărută.) Ți-a trecut?

Emil. Da.

Elodia. Du-te acuma... și veți de-l găsește cu
ori ce chip. Tot o să lipsească unchiu-teu mai mult,
voiu... În sfîrșit, o să veți tu, când t'ei întoarcе pe
seară...

Emil. Me duc ca vîntul... (Pune scrisoarea în
busunar.)

Scena V.

Elodia, Emil; Aspasia, Elvira.

Aspasia. Nu-î așă că nu te-așteptai, verișoară,
să veți că me mai întorc? (Posomorită, către Emil, care
privește lung la Elvira.) Tot aici ești, diavole? — Uite
verișoară, am găsit acasă pe Elvira... O mai cu-
noști? Veți ce mare s'a făcut? 'Mi-a adus-o tat-su
de la moșie...

Elodia (sărutând-o.) În adevăr că s'a făcut dom-
nișoară cu tot dinadinsul...

Emil (în admirare, șiesi.) Ah! frumoasă-î!

Elvira. Ce dor imi eră să viu în București,
dragă mătușică... pentru ca să te ved... De la nunta
matala mi se pare un secol... Tocmai me luase tata
din școală...

Elodia. Și nu șei de ce te-a luat așă de-de-
grabă... fără să te lase să termini... (Vedend-o că se
uită, curios, la Emil.) Ce? nu-ți mai aduci aminte de
Emil?

Elvira. Da cum nu. Bună ziua, domnule Du-
nescu... (Îi întinde mâna.)

Emil (îi-o sărută apăsător.) Încântat, domnișoară.

Elodia. Da de ce nu ve mai ziceți pe nume?

Aspasia. Da nu-și mai zică, lasă... că nu-î atâta
înrudire între ei... Mai depărțitor și mai politicos e
mai sănătos.

Emil. Foarte politicos... vorba domnișoarei
Aspasia, imi permit a-ți spune dșoară Elviro, că ești
foarte frumoasă... Zeu, de mint...

Aspasia. Tot obraznic... Și adecă dta nu te mai cari d'acî?

Emil. Ba uite că me car... (Face câțiva pași către piano de-și ia șapca.)

Elodia (incet, lui.) Ți-a plăcut Elvira? Me faci geloasă...

Emil (incet.) Eă sînt cavalier cu toate frumusețele. (Tare.) La revedere... Sper să te mai găsesc aici, dșoară Elviro -- (din prag.) Cât despre dta cucoană Aspasio... ai putea să ne mai slăbești cu dragostea... Elodio, dă-i fisticuri... să nu moară de poftă -- (Iese.)

Elvira (rușinată.) A! domnule...

Scena VI.

Elodia, Elvira, Aspasia

Aspasia. Ah! o să-l bat pe obraznicul ăsta!..

Elvira. Da ce, mătușică Aspasio, nu duci casă bună cu domnu Dunescu?

Aspasia. E de nesuferit!

Elvira. Mie-mi pare glumeț...

Elodia. E bun băiat, deștept, învață foarte bine...

Elvira. Cum? n'a terminat încă liceul?

Elodia. Luna viitoare îl termină...

Aspasia. Ia nu te mai interesă de un deșuchiut ca el...

Elvira. Îartă-me, tușică, dar tata m'a adus în București să fac cunoștinți și să petrec.

Elodia. Vrea să te mărute poate? Așă de tineră? Câți ani ai?

Elvira. (roșind.) Aproape osptsprezece...

Elodia. Și ce formată ești...

Elvira. Aerul de țară, tușică... (Ride.)

Aspasia. Ba așă ne e neamul: voinic și frumos!

Elodia. Pecat că nu-î aici Emil, să te-audă.

Aspasia. Ce? începi și tu ca el?

Elvira. Tușică Elodio, nu vrei să te plimbi cu noi, la șosea, că avem un muscal...

Elodia. Ce? vrei să ve și duceți?

Elvira. Da, am trecut numai din fugă să te văd... căci îmi eră dor. Zeu, hai cu noi!

Elodia. Nu pot, draguță; nu-î unchiu-teu acasă...

Elvira. Ah! îartă-me: veți? am uitat să te întreb de unchiu: ce face?

Aspasia. Băcănie și lipscănie... Alt ce vrei să faci?

Elodia. Întoarceți-ve de la șosea p'aici și rămâneți la masă la noi...

Elvira. Cu plăcere. Mai aveți musafiri, ca să petrecem?

Aspasia. Ași! musafiri în casa lui Savel, câți epuri la biserică?

Elodia. Numai pe Emil...

Elvira. E deja destul... Eă am să rid... sînt sigură...

Aspasia. Ba me rog, nu viți dacă e și deșuchiutu ăla...

Elvira. Lasă că ve împac eu, tușică... și puiți rămășag pe ce vrei mata, că o să m'asculte...

Aspasia. Veți dta, dșoara începe a și vedea succese.

Elvira (rușinată.) Ei, tușică, cum ieși și dta lucrurile...

Scena VII.

Aceiași. Toader apoi Niculina.

Toader. Cuconiță, e un domn, jos... Ci-că, cu cât dați casa?

Elodia (tresărind, în parte.) De pe-acum? (Tare.) Stai că me cobor.

Niculina (intrând.) Dșoară, birjarul ci-că îi dați drumul ori nu?

Aspasia. Auți, muscal necivilizat? Par' că n'o să-î plătesc... (Haideți Elviro...

(Ies: Elodia, Aspasia, Elvira.)

Scena VIII.

Toader. Niculina, apoi Elodia.

Toader (o apucă repede de mîni și o sărută.) Na! fi-re-ai a dracului, — că destul me ocolești!

Niculina (smulgându-i-se din mîni.) Seți bine, Toadere! Ce naiba? În casa boerilor?

Toader. Ia ascultă:

ce ți-a mai zis domnu Mina?

Niculina. Să fiu cu ochii patru, în casă...

Toader. Și mie... cu ochii în opt, în curte...

Niculina. D'apoi că degeaba o mai teme boeru, dacă nici picior de om străin nu-î trece pragu...

(Elodia se ivise foarte încet, din fund: vedându-i vorbind, se dă după piano și ascultă.)

Toader. Mi se pare că ești proastă, Niculino... Ce adecă?... domnișoru Emil?

Niculina. Domnișoru? Habar de grijă n'ai Toadere...

Toader. Fă Niculino, dacă ne-a poruncit, el

Port țărănesc de pe la Năsăud.

domnu Mina, s'o păzim aşá pe cuconiţa, — a miro-sit, el, vr'o primejdie, fá...

Niculina (pe gânduri.) Mai ştii? O să deschid ochii mai mari...

Toader. Pân' atuncea... deschide gura şi mai dă-mi un bot...

Niculina. Dacă m'eî prinde...

Toader. Ba bine că nu...

(Când încep să se alerge, se lovesc de Aspasia, care intră ca o furtună, şi ies ruşinaţi.)

Scena IX.

Aspasia, Elodia.

Aspasia. Bravo!... Ca în casă pustie...

Elodia (se iveşte de după piano.) Verişoară, îţi închipuleşti dta una ca asta: şi păzită; spionată de slugi!

Aspasia. Cum asta? A! Iaca, bat-o focu de umbreluţă... Asta m'a făcut să me întorc...

Elodia (cu durere.) Nu mai e chip de trăit!

Aspasia. Cât îţi spui eu să te răsbun!

Elodia (cu putere.) Am să me răsbun!

Aspasia. M'asteaptă fata jos: las' că mai vorbim noi, după şosea...

Elodia. Măne am să vii pe la dta, singură...

Aspasia. Bravo! Ia aşá, Vino să te sărut!

(eşind, în timp ce Elodia cade într'uu fotoliu măhnită.) Şi-om vedea noi, cui o să mai arate lipscanu... cotu!...

(Cortina cade.)

(Va urmă.)

N. Radulescu-Niger.

Ştefan cel mare şi îngerii.

(Legendă.)

Când Ştefan Vodă erá copil de vre-o cinci ani, s'a dus după fragi cu alţi copii de vârsta lui. Seara, când ceilalţi copii s'au întors cătră casă, luară de seamă că Ştefănuţ, — după cum îl desmerdau ei — nu erá între ei. Necăjiţi de aceasta întâmplare, nici nu se duseră pe la părinţii lor, făr' fiecare se culcă pe unde l-o ajuns somnu. Ştefan înse după ce a remas singur singurel în mijlocul codrului, o luă la fugă, din întâmplare, tot mai în spre mijlocul pădurei, creşând că o să deie de margine. Într'o vreme, vede la rădăcina unui lemn gros, o lumină ce ardea fără a se mişcă, de şi vântul şi ploala o bătea cu toată puterea. Ştefan cât ce o luă în mână, — spre mirarea lui — se vedu în mijlocul unei căsuţe de lemn de brad, în care alt ceva nu erá decât doue măsute încărcate cu lumină de ceară, apoi o iconiţă mică, pe de jumătate ştearsă, rădămată de o carte groasă şi putredă de veche.

Întrât în lăuntru, căldura îl muia aşá, cât fără de voia lui, adormi cu lumina în mână. Când erá înse cam pe la miezul nopţii, se trezi din somn, simţind că i-a smuls cineva lumina din mână. Îşi deschide încetişor ochişorii şi spre spaîma lui, vede la cele doue mese doi moşnegi mai bătrâni decât orî carî oameni din lume, carî de bătrâni ce erău nici pleoapele nu şi le mai puteau ridicá. Aceşti bătrâni se rugău stând în genunchi înaintea iconiţei.

— Bine că ne-o adus Dzeu pe acest copilaş, zise unul dintre bătrâni.

— Da un mai mare bine nu am avut nici odată. Chiar erá să murim de foame şi de sete, neavând cine să ne aducă cele trebuincioase. El ni le va aduce, aşá cât fericiţi ne vom putea rugá şi de aici înainte, netrebuind ca să ne mai îngrijim şi de ale gurei.

— Aşá e, dar cum o să-l cheme — ce nume o să-i dăm, întrebă un moşneag.

— Are el nume, şi încă un nume frumos, care cu vremea are să fie nume sfânt pentru neamu lui.

— Şi cum aşá?

— Bine. El e copil bun, cu frica şi credinţa lui Dzeu, se va purtá bine, căci numai aşá o să i se sfetească norocul, care de mult plânge de dorul lui.

— Dacă e aşá cum zici, apoi fie. Şi sculând copilul îl mánără ca să le aducă nişte rădăcini de burueni, din carî apoi moşnegii îşi făceau de mâncare, şi ca drept plată, din când în când îi mai da da şi lui câte o lingură de zamă remasă pe fundul ceonaşului (căldăruşei.)

Trecură vre o câţiva ani, de când Ştefan erá în slujba celor doi moşnegi, şi în aceasta, din mic şi slăbuţ ce erá, se făcu un băţandru înalt şi spătos, mândru şi frumos de să te tot uiţi la el.

Odată mergând, ca de obicei după rădăcini prin codru, vede o pasere ca şi care nu mai veduse nici odată, căci de unde să fi vedut pasere cu clonţu de adiamant, cu ochii ca stelele, cu trupu ca de aramă, cu penele de aur şi cu picioarele de argint.

— Bine că te-am întelnit făt frumos, că e multă vreme de când te caut.

Ştefan sta ca inlemnit, cuprins de spaîmă, la auzul acestor cuvinte omineşci.

— Nu ţi fie frică de nimic, că nu e nime pe aici, care să ne vadă şi să ne audă, numai noi suntem singur singurei, dimpreună cu Dzeu, care e în tot locul de faţă. Mergi şi du moşnegilor tei rădăcinele şi spune-le că ingerul ţerii tale te cheamă de ajutor.

— Dar cine eşti tu, pasere măiastră, că de eşti arma sătanei, să te alung din aceşti codri, unde sătana încă nu o avut putere ca să între; iar de eşti vre-o stafie necurată, să me ascund de la faţa ta.

— Nu sânt nici stafie, nici arma sătanei, că sânt norocul tei şi al ţerei tale învrăjbite. Mergi ia-ţi remas bun de la cei doi moşnegi creştini şi cerându-le binecuvântarea părintească, roagă-i ca în rugăciunile lor să nu-şi uite de tine şi de draga ţerişoara ta.

Ştefan făcu după cum l-a învăţat paserea.

Moşnegii auşindu-i vorbele îi dară binecuvântarea zicând: „Mic ai fost când aici ai venit, mare te duci, dar mai mare să te reintorci. Mare în fapte şi în virtuţi, căci atunci şi Dzeul părinţilor şi al moşilor noştri îţi va binecuvântá paşii tei. Mergi, dorul lui Dzeu te lumineze în toate căile tale. Nu uită înse nici odată, că nimic fără Dzeu, şi că unde primejdia e mare, acolo e şi Dzeu mai aproape.“ Când cei doi bătrâni sfârşiră cu binecuvântarea, casa se lumină şi ei se făcură neveduţi, căci nu erău alt cineva decât doi îngeri anume trimesi de Dzeu, ca să-l îndrepte pe căile cele sfinte.

Întorcându-se Ştefan, faţa îi sclipiá ca lumina soarelui, iar paserea cea de mai înainte nu o mai găsi, ei în locu ei găsi o fată înaltă tocma cât ei, şi frumoasă, ca şi care nu mai veduse nici odată.

Lui Ștefan îi pică dragă. Fata inșe îi zise : „Ștefane, de vrea! ca să-mi fii drag, și să-ți fii de nevastă, trebuie să bați totii dușmanii țării tale“.

— Și cum? — întrebă Ștefan, căci eă sunt sărac, fără de sprijin și fără de tistie.

— Sprijinul e la Dzeu, — iar eă îți sunt no- rocul, care totdauna te voiă duce pe căile cele bune. Roagă-te lui Dzeu, ca să-ți binecuvinte pașii tei, și pune jurământ sfânt înaintea lui, că îi vei ținea toate poruncile lui.“

— Așă să fie, zise Ștefan, și cădând în genunchi se rugă atotputernicului Dzeu, ca să-i deie sprijinul lui cel Dzeesc, jurându-se că îi va ținea poruncile. Atunci auzi un glas din cer, numai de el înțeles, prin care Dzeu îi binecuvintă toți pașii lui.

Ștefan ridicându-se în picioare, întinse mâna fetei celei frumoase și-i zise: „Îți mulțumesc că m'ai scos din desișul codrului. Că mi'ai dat aceste invē- țături și te rog, ca să nu me uiți. Uite țara imi plânge de necaz, merg ca cu ajutorul lui Dzeu și al teă să-o scap din gura celor ce vreaă să-o in- ghită.“

Fata, sărutându-l pe frunte, se făcū nevēdută și așă nevēdută l-a inșoit în toate locurile, până ce Ștefan a fost chemat în cea lume.

Lumea crede că el n'a murit, făr' s'a înălțat la cer cu trup cu tot, ca să-și deie seamă de faptele lui bune și creștineșei.

(Câmpia Ardealului.)

Theodor A. Bogdan.

invēt. in Bistrița.

Poesii poporale.

De pe valea Murēșului.

Măgeran crenguță verde,
Iuane sprincene negre,
Negre ț-i-s sprincenele,
Dar ț-i-i mândru numele:
Numele teă e Iuon.
Fața ta-i față de domn,
Mersul teă e legănat,
Cu dragoste mestecat,
Buza ta-i picur de sânge,
Când o vēd inima-mi plânge,
Mâna ta-i picur de sēu,
Iuane sufletul meă!

Cânt-o pasēre 'n banat,
Că bădița m'a lāsāt.
— Nu gândi bădiț' al meă,
Că mie imi pare reă,
Mie badeo-mi pare bine,
C'am scăpat lesne de tine;
Mie badeo-mi pare bine,
Dar tu-i plāage după mine!

Spune-i badeo maică-ta,
Să nu-mi mai poarte grija,
Că māncarea nu i-o mānc,
Bēutura nu i-o beaă,
Ninci ficioru nu il leu.

Rosica.

Din literatura grecă.

Lacrimile mortului.

De Pavlos Nirvanas.

Zeul morții învinsese pe tinērul voinic; își plecā fruntea și murī. De patruzeci de zile mire, fatā-l acum pe patul alb mortuar, cu coroana de flori de lāmāi, cu mânil puse cruce pe inima lui sdrobotā, pe degetul lui palid străluceșce inelul de logodnā.

În gīurul lui e plāns și jale. Tinēra lui mi-reasă, își plecā capul ei blond pe inima rece a fu-bitului ei. Disperarea ei creșce cu apropierea des-părțirei. Mānil ei string mānil lui înghețate și ochii ei mari plini de lacrimi, stāu ațintiți pe pleoapele lui închise, așteptând să se deschidā, să se deschidā încă odatā aceste porți ale sufletului, închise pentru totdauna.

În gīurul lui e plāns și jale. Mama lui nu mai poate plânge; nu mai are lacrimi. Pērul ei alb se resfirā pe picioarele lui strinse; mānil ei tremurānde se mișcā inconșcient și mângāe corpul adormit. Acum crede că mișcā leagānul unui copil mic, acum i se pare că duce un copil de mână și acum că-și sprijinā corpul ei obosit de brațul unui tinēr frumos. Mānil ei se mișcā inconșcient, mângāe corpul adormit și cautā brațul tare ca să-și sprijine bētrāneșea.

Și acum, frumosul tinēr, zace pe frunzele de lāmāi ale serbării lui nupțiale. Cortegiul funebru trece printre vecinii nepāsători, prin strădi străine. Oamenii își descopēr alene capetele și-și fac cruce. „Nenorocitā mamā!“ spun mamele. „Sērmanā mi-reasă!“ șoptesc fetele.

Dar colo, la o parte, într'o cărcumă, stā un strēin cu paharul dinainte. Se ridicā și el, priveșce mortul, își face cruce și murmurā: „Nenorocit tinēr!“ Și ochii strēinului lăcrāmează.

Īată, acum pare că și din ochii inchiși ai mor-tului, alunecā doue lacrimi pe obrajii lui palidi.

Tradus de :

Lia Măgură.

Poesii poporale.

Din gīurul Blașului.

De m'aș putea badeo face,
Coalea sāmăbătā seara
Floare d'albă 'n calea ta,
Să vēd cum ții inima,
Maī iubimu-nem ori ba?
Și de-o fi să ne iubim,
Haī bădișo să bem vin.

Pretinā, pretinā aleasă,
Ce ești pe mine mānioasă
Și pe mama mea pismoasă,
Că māncarea nu ț-i-o mānc,
Dragostea când vreau ț-i-o stric,
Beutura nu ț-i-o beaă,
Dragostea când vreă ț-i-o iaă!

Ella.

Lângă Someș.

Lui Demetriu Rizeanu,
publicist, Câmpulung.

Trecând printre luneci frumoase cu iarba lor proaspătă de primăvară, iarbă fragedă și de-un verde frumos, deschis, încântător, trecând pe drumuri drepte și late, pe margini cu șiruri lungi de plute înalte și cu frunzișul des, întâlnind în cale-mi multe de țeranî reîntorcându-se acasă după munca zilei, cu plugurile ori cu grapele trase de câte patru boi, ajunsei în sfârșit la țărmul Someșului.

Plecasem de-acasă cătră seară, cu gândul să ies pe câmp, să admir ținuturile frumoase din împrejurime și să me încânt de schimbarea produsă de primăvară, de frumusețile ei, de creațiunile ei fără margini de atrăgătoare. E o desfătare să treci în vreme de primăvară printre câmpiile înverdate; printre grădinile cu pomi înfloriți, într'o seară frumoasă, când e cald, când cerul e senin, când luna cu razele ei arginții luminează totul și când pretutindenî mirosul pomilor înfloriți te îmbată, te farmecă. Mai adaugă, că după o astfel de cale, să ajungi la țărmul unui riș, pe el să treacă încet câteva plute, un pod mișcător, făcând de nenumerate-ori pe zi aceeaș cale, de la un țărm până la celalalt, ducând și aducând pe călători, la o rază clară a lunii să distingî bine undele apei și privindu-le, stând liniștit la țărm, încetul cu încetul să devii gânditor, visător, să gândești la lucruri trecute, la întâmplări la cari ai fost părtaș într'o vreme, la viața-ți întreagă în sfârșit—iată o petrecere unică în felul ei, curioasă poate, dar dintre cele mai frumoase!...

Cât înțeles eternizează unda rece a apei și câte gânduri îți produce ea!... Ce asemănare poți face între mersul vecinic al undelor și între timpul, între vremea, care trece mereu. Nici undele nu se mai întorc, nici odată, merg mereu înainte, se formează altele, altele și nici vremea, care a trecut odată, nu se mai întoarce în veci! Ziua de ieri nimeni n'o mai revede nici odată și nici o copilărie, o tinerețe trecută, nimeni n'o mai rețrăește!

Și cum stam colo, la țărm, răzimat de o salcie mare și verde, a cărei umbră cădând pe suprafața apei da naștere unor forme mari, negre, curioase, forme mărite ale sălciei, cu trunchiul, cu ramurile, cu frunzișul ei, întocmai ca niște desemnuri negre, îmi veniră în minte-mi întâmplări din trecut și cu toate că nu așa de vechi, totuș de sute de ani trecute par' că. Și gândii multă vreme; o parte din viața mea îmi trecu atunci prin minte-mi, împreună cu lucruri triste, cu amintiri sfâșietoare ori cu câte-o vreme mai fericită, vre-o fericire necompletă, prea scurtă, prea fără de veste sfârșită, ca să me fi putut bucura în de-ajuns de ea. Amintirea ei? Chiar amintirea unor fericiri, a unor fericiri la cari ai fost părtaș într'o vreme și din cauză, că acum nu le mai

ai și, că soartea te-a despărțit, te-a lipsit de-odată și într'un mod prea brusc, prea neașteptat, prea nedrept chiar și 'n tot cazul prea nemilos de ele, te face să îți se umple sufletul de întristare și ochii de lacrimi...

Dar un sgomot surd, închis par' că, produs de frecarea unor lanțuri groase de fer, veni să me desțepete din gândurile mele. Podarul, tocmai sosise cu podul de la celalalt mal. După ce vedu, că nu e nici un călător, care să treacă peste apă, lăsă podul lângă țărm și luă calea în spre coliba sărăcăcioasă, mică, scundă, care-i serviă de locuință. Eră un bătrân înalt, slab la față, dar destul de puternic încă. În drumul lui trecu pe lângă mine.

— Dar ce zici, moșule, nu prea are cine trece astăzi!?

— Nu prea, domnișorule, luna nu sunt mulți nici odată, dar joia, când e țerg de săptămână la Jibou trec așa de mulți peste apă, din satele de dincolo, că n'avem vreme nici să ne odihnim măcar, nici eu, nici tovarășul meu. Atunci, toată ziua și noaptea până târziu, trecem mereu apa.

— Dar, numai doi sînteți?

— Numai doi; de alaltăieri sînt încă și singur, că celuilalt i-a murit un frate și s'a dus la mort... Hei, domnișorule, odată eram și eu altfel, nu eram podar la Someș. Dar necasurile, bată-le pustia de necasuri, necasurile m'au adus p'acii. Într'o vreme aveam și eu casa mea, carul meu, doi boi și 'n hotarul nostru, mai aveam și-un petec de loc de arătură... Eram însurat și când mi-a luat pe Ioan, feciorul meu și l-au dus la Sibiu la reghiment, în tot reghimentul nu mai eră fecior ca el... Își lăsase logodnica în sat și Doamne, ce-au mai plâns când s'au despărțit! Dar după un an, după ce l-au dus la Sibiu, a murit. L a trântit un cal, de-ăla de-al reghimentului, tocmai într'un loc reu, cu petrii, și s'a lovit tare la cap. A zăcut vre-o câteva săptămâni în spital și-ășă toamna, după Sf. Mihael, a murit. Și ce fecior eră!...

— Dar nevasta-ți trăește?

— O Doamne, dar n'aș sta eu sigur aici, dacă ar trăi A murit și ea, acum patru ani, în sărbătorile Pașcilor. De-atunci, par' că a fost un făcut; un căne de vecin m'a tot purtat prin judecăți, odată la Zălaș, odată la Jibou, până mi-a mâncat tot, și casă, și loc, și boi. Și-ășă, am rămas cum me vedeți, pe fața pământului. Muncesc toată ziua și trec mereu Someșul de la un mal la altul. Ce să fac? Așă mi-a fost scris și dacă a vrut Dumnezeu așa, așa a trebuit să fie.

Și isprăvind, bătrânul rămase cătăva vreme nemîșcat, gânditor, cu mâinile lăsate în jos și uitându-se lung înainte-i. Privindu-l, gândind la cele spuse de el, par' că-i șcieam tot trecutul, tot rostul vieții lui. Fusese într'o vreme fericit, mulțumit, avea un petec de pământ, doi boi, casă, eră însurat. Fiul se băiat sdravên, ajuns la ani, fu recutat, dus departe la Sibiu, lăsându-și logodnica în sat... Par' că-l vedeam luându-și rămas bun de la ea, par' că-l vedeam logodnica plângend în momentul despărțirii, apoi plecarea, viața de militar, viața de casarmă... Într'o zi, îl trânti calul într'un loc reu, se lovi tare la cap, zăcu câteva săptămâni în spital, singur, între streini și-apoi muri. În vremea boalei lui, de câte-ori s'o fi dus cu gândul la satul lui, la părinții și la logodnica lui și de câte-ori i se va fi umplut poate ochii

de lacrimi și corpul întreg de fiori, când o fi gândit la ai lui, când o fi gândit, că poate nu-i va mai vedea...

— Ce să faci moșule, îi zisei într'un târziu, așa-i lumea asta, numai necasuri...

— Numai necasuri! Nu poți face ce vrei și nimeni nu-ți are grija, nimeni nu te 'nțelege!

Și tăcu iarăși, uitându-se lung înainte-i.

Me cuprinse mila.

Tocmai atunci sosiră câțiva țărani la țerm, ca să treacă dincolo, peste apă.

— Noapte bună, să ve trăiască Dumnezeui domnișorule, îmi zise el și plecă încet, uitându-se în pământ.

— Noapte bună! Și când ne-om mai întâlni, să te găsească mai vesel!

Îngândurat, impresionat de cele ce-mi spuse bătrânul podar, plecai încet către casă. Lanțurile groase începură iarăși să sune, podul se puse din nou în mișcare și oprindu-me după câțiva pași și uitându-me înapoi, pe apă, putui bine să ved la lumina clară a lunii, cum plutiă podul, cum ste-teau cei câțiva țărani unul lângă altul și podarul, bătrânul podar singur și năcăjit, așezat la capetul podului, pe margine, mișcă încet cele două lăpeți și se uită țintă înainte-i, întocmai ca atunci, când îmi spunea din trecutul lui.

Și multă vreme în urmă, de multe ori par' că vedeam pe bătrânul podar de la Someș dus pe gânduri, cu privirea tristă, rățăcită, cu capul plecat în pământ și par' că-i aușieam vorbele lui:

— Hei, domnișorule, nu poți face ce vrei și nimeni nu-ți are grija, nimeni nu te 'nțelege!...

Jibou, mai 1903.

Stelian Rusu.

Unui prietin mai tiner.

Fără gânduri, naiv și senin pleci în lumea largă. Plin de iluzii și speranțe, puternic în credință, trufaș îți porți fruntea sus între nuori.

Privești cu un suris de nemărginită încredere drumul lung ce se întinde înaintea ta și aștepti ca lumea cu sfială să se dea în laturi.

Surisul oamenilor, stringerea caldă de mână a prietinelor, privirea galeșă și dulce a unei femei, — toate, toate însemnează iubire, alipire și admirație!

Sgomotul și aplausele mulțimei de multe ori te vor îmbătă. Veți crede, că lumea e biruită, iar tu ești eroul din povești...

*

Grijește, lumea e o prăpastie adâncă. Atent și sficios să te plimbi în giurul acestei prăpastii. Nu te uită prea mult la cer și nu-ți grăbi pașii, căci un pas greșit, unul singur, te răpește în adâncime, ești nimic.

Vrei să ajungi la țintă? Fii cuminte și curajos. Dar curajul să nu întreacă puterile tale. Drumul vieții nu este numai șes, nu numai rose și iarbă verde sunt covoarele acestui lung drum. Multe riuri și multe dealuri îți stau în cale.

Puternic și dibaciu să fii, dacă vrei să lupți cu valurile dușmănoase. Urcă încet munții și te mai oprește, căci altcum biruit de oboseală vei fi isbit la pământ fără milă și trupul tei istovit poate să cadă,

rostogolindu-se la poalele muntelui, acolo de unde ai plecat!

Nu încercă să treci riurile cu sărituri uriașe. Pasul tei e prea mic și avântul tei prea slab; ușor poți să nimeresci în mijlocul apei, acolo unde adâncimea e nesfârșită și de unde numai unghițele pescarilor te vor scoate, dar — prea târziu!

Noul episcop al Aradului.

— La portretul din nr. acesta. —

Pr. Ssa *Ioan I. Papp*, noul episcop al Aradului, s'a născut la 1850 în comuna Pocioveliste, comitatul Bihor. Tată-seu a fost cântăreț de strană la biserica. A studiat gimnaziul la Beiuș, unde a făcut și examenul de maturitate; apoi s'a dus la Arad și a intrat pe cariera preoțească.

Totdeauna diligent și cu purtare bună ș-a atras simpatia mai-marilor sei. Astfel îndată ce a terminat cursul, a fost aplicat în curtea episcopescă, întâi ca arhivar și apoi în alte posturi. De atunci și până acum a stat necontenit în serviciul diecesei, în centru și așa a avut ocaziune a cunoaște mai bine decât ori cine întreaga administrație.

Iubit de toată diecesa, căci are numai amici și nici un dușman, înălțarea sa în scaunul episcopesc însemnează pacea, munca rodnică și prosperarea mult dorită.

Urăm din toată inima ca dorința generală să se realizeze!

LITERATURĂ.

Despre articol și declinațiune. Sub acest titlu, dl dr. At. M. Marienescu a ținut în sesiunea generală trecută a Academiei Române o lectură, despre care atunci am informat publicul nostru cetitor. Acum lucrarea dlui Marienescu a apărut în o broșură în ediția Academiei Române. Autorul începe astfel: E dureros, că de un timp încoace, cei mai mulți literați români au uitat, că poporul român are gramatică română și că poporul român vorbește după gramatica sa. Această gramatică populară a introdus la poporul nostru, locuitor în mai multe țări, o limbă populară mai uniformă decât italiana în Italia și decât alte limbi romanice. Literatura noastră mai târziu — în parte — a schimosit gramatica populară, pentru că literații au început de a scrie prea mult numai după plăcerea și bună combinarea lor, și pentru aceasta a scrie — în parte — în contra regulilor gramaticii și ale firei limbii române, și la aceasta au ajuns pentru că limba română au învățat-o mai mult după auz decât după gramatică. Nici o limbă literară nu se poate despărți de regulile și formele gramaticii populare; și mai ales noi Români cari avem necesitate mare de unitatea limbii literare. La unitatea limbii nu putem ajunge decât prin legile gramaticii, — și la stabilirea ortografiei nu putem ajunge decât prin legile gramaticii. Limba are legile ei, aceste să le scrutăm cu știință și cunoștință. Care cum aude de gramatică, se spărie, pentru că zice: e un lucru sec; dar eu din motivele espuse, mi-am luat curajul ca să disertez despre două materii gramaticale, despre articol și declina-

țiune, și mi-am luat curagiul, fiind că cred, că veți auzi și ceva noi, pe acest teren. Ce avem noi mai scump decât limba noastră cea dulce? și pentru ea cer un pic de paciință. — După aceste face istoricul formării limbei române, ocupându-se de articol și declinațiune în toate limbile neolatine. Lectură pentru oameni de specialitate. Prețul 20 bani.

Igiena școlară de dr. I. Felix. În sesiunea generală din urmă a Academiei Române dl dr. I. Felix, membru al acestei instituțiuni, a făcut două importante comunicări tratând „Igiena școlară, istoria ei, starea ei actuală“. Aceste comunicări au apărut acum în două fascicule editate de Academie. În aceste eruditul autor, după o introducere instructivă, se ocupă de următoarele chestiuni: localul școlii, mobilierul școlii, internatele, gazdele școlarilor, grădinele de copii, metodele învățământului și programele școlare, supramenagiul intelectual, copii cu facultățile mintale mai slabe decât ale copiilor normali, pedepsele școlare. În a doua fasciculă se tratează următoarele chestiuni: Educațiunea fetelor, cantinele școlare, coloniile de vacanță, exercițiul corporal, boalele școlare, inspecțiunea medicală a școalelor, medicii școalelor, învățătura igienei în școală, bibliografia română a igienei școlare. Pețul fiecărei fascicule câte 80 bani.

Unde-i Blașul? Sub titlul acesta ziarul „Unirea“ din Blaș constată cu legitimă mahnire, că pe charta etnografică publicată în broșura ultimă a „Enciclopediei Române“ redactată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, Blașul nu este însemnat de loc, câtă vreme alte localități de nici o valoare pentru neamul românesc sunt numite. Omisiunea în adevăr este revoltătoare.

Nouă teorie cosmogonică. Sub titlul acesta primim din Bistrița o broșură al cărei autor se ascunde sub **. Precum ni se indică în prefață, teoria nouă rupe cu teoriile despre originea comună a membrilor unei sisteme de corpuri cerești și esplică armoniile din o sistemă aplicând legea unei selecțiuni naturale și în lumea astrilor. Încât a reușit, o să constate cei ce se ocupă cu aceasta știință. Lucrarea s'a tipărit în tipografia A. Baciu în Bistrița și este editura autorului. Prețul nu e însemnat.

Carte de învățatură pentru școalele de repetițiune economice, ultimii ani ai școlii populare precum și pentru alte institute, de Iuliu Vuia director și învățător, a apărut în editura librăriei Cîrcur în Brașov. Prețul 1 coroană 50 fileri.

TEATRU.

Serata teatrală română din Brașov, din sâmbăta trecută, a cărei programă o publicăram și noi, a reușit foarte bine. Un cetitor al nostru ne scrie următoarele rânduri: Tinerul artist-poet, dl Z. Bârșanu, care a debutat în toate piesele, s'a afirmat în fața unei sale pline, că este un talent, firește un talent în formațiune. Are înse toate calitățile spre a deveni prin studii continue un artist de prima forță. Foarte drăgălaș a încântat publicul, dna Elena dr. A. Mureșianu, care a jucat dimpreună cu dl Bârșan. O diletantă-artistă, care a făcut impresiunea cea mai plăcută și a fost mult aplaudată.

Concert și reprezentație teatrală în Brașov. Corul bisericii gr. or. române din Brașovul-vechit va aranjă duminică în ziua de Rusalii concert și reprezentație teatrală în sala otelului Central nr. 1. Programul: 1. Musică. 2. „Trecui valea“. 3. „Zuleica“, declamațiune serioasă de Nuși Tuli, declamată de **. 4. „Mama Anghelușa“, cântonetă comică de V. Alecsandri, predată de dl I. Aldea. 5. „Morii mândro“. „Eri am fost la popa 'n clacă“, coruri mixte de A. Bena. 6. „Țiganul și Tipicul“, anecdotă de T. Speranță, declamată de dl Radu Rêsnovean. 7. Teatru: „Sărăcie lucie“, comedie populară cu cântece într'un act de Iosif Vulcan. Persoanele: Dl G. Popovici; dșoara M. Jianu; dl N. Florea; dl C. Cârstea; dl D. Jalin; ** dșoara P. Puiu; dșoara M. Rusu; dșoara M. Micu; dl N. Tampa; dl I. Micu. Neveste, fete, feciori, copii, popor. După producțiune urmează dans începându-se cu Călușerul și Bătuta.

Serată musicală teatrală în Alba-Iulia. Reuniunea meseriașilor și economilor din Alba-Iulia aranjează în duminica Rusaliilor o serată declamatorică teatrală în sala cea mare de la otelul „Europa“. Programa: „Pictorul fără voie“ comedie într'un act de Ant. Pop; „A cădut o rază lină“ de C. Porumbescu, duet cântat de dșoarele Elena Pleșa și Mariți Pleșa; „Biletul de tramvai“ comedie într'un act de Gr. Mărunțeanu; „De ce am rămas flacău bătrân“ monolog, predat de dl T. N. În piese vor jucă dșoarele Silvia Eneșel, Zamfira Mărgineanu, Elena Pleșa și dnii Augustia Pleșa, Silvia Oporean, Aurel Fărcășan, Sabin Mărgineanu. După teatru va fi dans.

Serată musicală și teatrală în Beiuș. Corul meseriașilor români din Beiuș va aranjă a doua zi de Rusalii în sala ospetăriei opidane o serată musicală teatrală. Program: Cuvânt de deschidere; „Îată ziua triumfală“ cor bărbătesc de V. Humpel; „Frumoasa Irina“ poezie de St. O. Iosif, declamată de dșoara A. Kilner; „Coroana cufundată“ de H. Bönicke și „Sus opincă“ de I. Vidu, coruri bărbătești; „Dragoste copilărească“ comedie într'un act de C. Murai, localisată de dr. I. Siegescu. După teatru dans.

Figuri din „Sărăcie lucie“ pe cartă poștală ilustrată. Cetim în „Poporul Român“ din Budapesta că reprezentarea piesei „Sărăcie lucie“ de Iosif Vulcan în Bătania a atras în așa măsură plăcerea fotografului ungur care asistă, încât a eternizat frumosul costum popular pe carte poștale ilustrate care s'au și pus în circulație, represintând portul fetelor și al nevestelor române.

Reprezentație teatrală în Rusova nouă. Tinerimea română din Rusova-nouă a aranjat la 28 mai n. o reprezentație teatrală jucând piesa: „Capra cu șapte ieși“ în trei tablouri, prelucrată de N. Băiaș.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Mitropolitul Mețianu la Marienbad. Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu a plecat la Marienbad unde va sta patru săptămâni făcând cură.

Nouii episcopi români greco-catolici. După informațiunile ziarului „Unirea“ din Blaș, consacrarea episcopului dr. Vasile Hossu se va face în Blaș la serbătoarea Sf. apostoli Petru și Pavel. Episcopul

dr. Radu se va mută la Orade în luna iulie, iar dr. Hossu se va duce la Lugoj prin septembrie.

Jubileul dieceșei Lugoj. Tocmai în momentul d'a pune revista noastră sub presă, primim invitarea la festivitățile jubilar de 50 ani de la înființarea dieceșei gr. cat. române de Lugoj ce se vor ținea acolo la 14 iunie n. an. c. Din programa serbărilor relevăm de ocamdată, că în ajunul serbării, în 13 iunie seara va fi un concert de torțe la reședința episcopoească, unde reuniunile de cântări vor cânta, Pr. Ssa episcopul dr. Radu va fi salutat prin o cuvântare, la care episcopul va răspunde. Apoi va fi cină în grădina otelului „Concordia”. În 14 serviciul divin cu mare pompă. Apoi se va deschide ședința festivă a adunării generale extraordinare a Reuniunilor învățătoresci din ținutul Lugojului și al Hațegului. La ora 1 banchet. Seara concert aranjat de reuniunile de cântări din Lugoj, Oravița, Timișoara, Bogșa și Coșteiu-mare. După concert petrecere cu dans.

Instalarea noului protopresbiter al Radnei. Dumineca trecută s'a ținut în Radna, comitatul Arad, instalarea dlui Procopiū Givulescu, ca nou protopresbiter al Radnei. Actul instalării a fost sevășit de Pr. Cuvioșia Sa dl Roman Ciorogar, director seminarial din Arad.

Români premiați la universitatea din Cluș. Încheierea anului școlar la universitatea din Cluș s'a serbat la 29 mai. Cu ocaziunea aceasta s'a distribuit și premiile literare. Dintre Români au fost premiați dnii Traian Suciu stud. filos. și Quintil Vicu stud. jur. pentru tema lucrată sub titlul: „Poesia populară română și literatura ei”.

Censure de profesor. Dl dr. Constantin Lacea, profesor la școala reală gr. or. română din Brașov, a făcut censură profesorală înaintea comisiei censuretoare în Budapesta. — Dl Camil Selăgean, profesor la gimnaziul din Beins, a făcut la universitatea din Cluș censură de profesor.

Promoțiune. Dl George Vodă din Oravița a fost promovat în 30 mai la universitatea din Budapesta doctor în drepturi.

G E E N O U ?

Hymen. Dl Constantin Mihulin ales preot în Cicer și dșoara Hortensia Braja s'a logodit în Radna.

Șciri personale. Dșoara dr. Valeria Curtușiu ș-a început practica de medic în Arad. — Dl dr. Aurel Grozda a făcut la Mureș-Oșorhei censură de avocat.

Inaugurarea monumentului I. C. Brătianu la Bucureșci s'a făcut în duminica trecută. Serbarea a început prin serviciul religios oficiat de mitropolitul-primat și mitropolitul Moldovei. După terminarea serviciului religios și desvélirea monumentului, muzica a cântat Imnul Național. Apoi s'a rostit cuvântările: dl D. A. Sturdza prim-ministru, dl P. S. Aurelian, președinte al senatului și al Academiei; dl M. Pherekyde președintele adunării deputaților; dl Gr. Macri, senator, în numele Iașilor; dl Al. Nicolaide, senator, în numele Craiovei; dl general Budișteanu; dl I. G. Bibicescu în numele consiliului comunal al capitalei. După rostirea discursurilor,

școalele, sindicatele, societățile etc. au defilat înaintea monumentului. Regele Carol a adresat cu ocaziunea desvélirii monumentului dnei Pia Brătianu, văduva ilustrului bărbat de stat, o scrisoare foarte călduroasă. Totodată a trimis la inaugurarea monumentului o cunună cu inscripțiunea: „Recunoaștoare amintire”. Din mulțimea de cunune mai relevăm pe cea trimisă de guvernul princiar bulgar. La desvélire a asistat lume imensă. Pe monument s'a depus mai bine de o sută de cununi. Monumentul însuș, opera sculptorului francez Ernest Dubois, face o impresie imponentă, la care vom reveni!

Regele Greciei la Sinaia. Ziarele anunță că regele George al Greciei va face în curând regelui Carol o vizită la Sinaia. Scopul vizitei este lămurirea relațiilor și evenimentelor din Orient.

† **Teofil Frâncu**, un fiu devotat al neamului, autor și ziarist valoros, a încetat din viață. Născut la poalele munților apuseni ai Ardealului, a moștenit un ardent sentiment național care l-a inspirat toată viața. Terminându-și studiile juridice, a intrat în serviciul public și a fost procuror la tribunalul din Făgăraș. Dar susținând dreptul limbei române, a trebuit să-și părăsească postul și s'a așezat la Brașov, unde cu frații Aron și Nicolău Densușianu a fondat ziarul „Orientul Latin”, care înse nu peste mult a apus. Atunci a trecut în România și a intrat colaborator la „Românul” alături de Rosetti. În timpul acesta a publicat în colaborare cu repositatul Gerasim Candra doue lucrări de valoare: „Rotacismul la Moți și la Istrieni” 1886 și „Români din munții apuseni, Moții”, 1888, pentru cari a fost decorat de regele Carol cu medalia „Bene Merenti” și cu „Coroana României” în gradul de cavaler. După muncă de mai mulți ani, s'a retras din ziaristică și a primit la ministeriul de culte postul de șef de birou. Aici a stat până 'n zilele trecute. Bolind de mai mult timp și simțindu-și sfârșitul, s'a întors acasă în Transilvania, la locul seū natal, în comuna Benic, unde a și murit la 27 mai. În etern amintirea lui!

Au murit: Maria Ghidiu n. Popasu, soția părintelui protopresbiter Andrei Ghidiu din Caransebeș, la Sibiu în 26 mai n., de unde cadavrul a fost transportat și înmormântat la Caransebeș; — Moise Morariu, neguțator în Măderat, la 28 mai n., în etate de 49 ani; — Antonie Mureșianu, proprietar și epitrop al bisericei gr. or. din Alba-Iulia Maeri, la 1 iunie, în etate de 43 ani.

Călimdarul săptămânei.

Dumineca Rusaliilor.

Ziua sept.	Călimdarul vechi	Călimd. nou
Duminică 25	(†) <i>Rusaliile</i>	7 Lucreția
Luni 26	(†) <i>Lunia Rusal.</i>	8 Medardus
Marti 27	(†) <i>M. Terapont</i>	9 Primus
Mercuri 28	P. Nichita	10 Margareta
Joi 2	C. Teodosia	11 J. v. Varvara
Vineri 30	P. Isachie	12 Ioan
Sămbătă 31	Ap. Ermiu	13 Antonie

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. maiu 1903.

Budapesta—Oradea—Predeal—București						București—Predeal—Oradea—Budapesta.						
	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.		Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.	
Budapesta	pleacă	6 50	8 30	2 —	5 45	9 15	București	pleacă	— —	7 50	— —	9 15
Szolnok	"	9 07	11 31	3 59	9 27	11 19	Predeal	"	— —	3 32	— —	1 12
Szajol	"	9 21	11 49	4 12	9 46	11 33	Brașov	sosеșce	— —	5 00	— —	2 18
P.-Ladány	"	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	"	pleacă	— —	7 48	5 8	2 45
Berettyó-Ujfalu	"	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	Feldiora	"	— —	8 27	5 58	3 15
M.-Peterd	"	— —	3 —	— —	1 00	— —	Homorod Kőhalom	"	— —	10 03	7 44	4 23
M.-Keresztes	"	— —	3 12	— —	1 14	— —	Sighișora	"	— —	11 40	9 45	5 49
Bihar-Püspöki	"	11 48	3 32	— —	1 36	— —	Mediaș	"	— —	12 40	10 58	6 37
Oradea-Mare	sosеșce	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	Kis Kapus	"	— —	1 25	11 50	6 50
Oradea-Mare	pleacă	12 21	4 10	6 46	2 06	2 18	Blaș	"	— —	2 16	12 40	— —
Velența	"	— —	4 17	— —	2 31	2 26	Küküllőszeg (Blaș) "	"	— —	2 21	12 58	— —
F.-Oșorheiü	"	— —	4 28	— —	2 42	— —	Teiuș	sosеșce	— —	3 02	1 42	7 35
Teleagd	"	12 51	4 50	7 15	3 03	2 51	"	pleacă	12 05	3 38	8 48	2 07
Aleșd	"	†1 04	5 08	†7 28	3 21	†3 05	Aiud	"	12 28	3 58	9 07	2 29
Vad	"	1 27	5 33	7 50	3 45	3 26	Felviñt	"	12 54	4 20	9 30	2 51
Ciucea	"	2 14	6 42	8 37	4 52	4 16	M. Ujvár	"	1 03	4 27	9 37	2 58
Huedin	"	2 46	7 23	9 08	5 32	4 52	Sz. Kocsárd	"	1 58	4 32	9 53	3 11
Jegenye	"	3 10	7 55	†9 33	†6 01	— —	Ar. Gyéres	"	2 30	5 12	10 30	3 48
Cluș	sosеșce	3 42	8 37	10 08	6 59	5 55	Apahida	"	4 02	6 27	11 45	5 02
Ciuș	pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11	Cluș	sosеșce	4 27	6 48	12 07	5 24
Apahida	"	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27	Jegenye	pleacă	5 23	7 00	12 53	6 17
Ar. Gyéres	"	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27	Huedin	"	†6 11	7 59	†1 33	7 21
Sz. Kocsárd	"	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52	Ciucea	"	6 40	8 37	2 05	7 58
M. Ujvár	"	6 40	11 03	1 58	11 40	— —	Vad	"	7 09	9 19	2 38	8 37
Felviñt	"	6 48	11 12	2 07	11 50	— —	Aleșd	"	7 47	10 08	3 20	9 32
Aiud	"	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16	Teleagd	"	†7 59	10 25	†3 32	9 49
Teiuș	sosеșce	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32	F.-Oșorheiü	"	8 11	10 42	†3 44	10 07
"	pleacă	— —	12 24	— —	1 43	8 37	Velența	"	— —	11 01	— —	10 27
Küküllőszeg (Blaș) "	"	— —	1 07	— —	2 28	9 5	Oradea-Mare	sosеșce	8 32	11 10	— —	10 37
Blaș	"	— —	1 14	— —	2 36	— —	Oradea-Mare	pleacă	8 38	11 17	4 09	10 44
Kis Kapus	"	— —	2 15	— —	3 48	9 47	Bihar-Püspöki	"	8 43	11 36	4 15	11 04
Mediaș	"	— —	2 33	— —	4 03	10 01	M.-Keresztes	"	8 52	11 47	— —	11 14
Sighișoara	"	— —	3 47	— —	5 43	11 —	M.-Peterd	"	— —	12 05	— —	11 37
Homorod-Kőhalom	"	— —	5 35	— —	7 54	12 26	Berettyó-Ujfalu	"	— —	12 17	— —	11 50
Feldiora	"	— —	7 16	— —	9 40	1 35	P.-Ladány	"	9 23	12 29	4 52	12 05
Brașov	sosеșce	— —	8 —	— —	10 25	2 09	Szajol	"	10 06	1 34	5 40	1 19
"	pleacă	— —	11 —	— —	— —	2 19	Szolnok	"	11 21	3 8	6 59	3 04
Predeal	sosеșce	— —	1 11	— —	— —	3 31	Szolnok	"	11 44	3 35	7 32	3 37
București	"	— —	8 05	— —	— —	9 10	Budapesta	sosеșce	1 50	6 20	9 35	7 10

Oradea-Mare—Arad.					
		Person.			
Oradea-Mare	pleacă	10 20	4 45	7 —	—
Ósi	"	10 30	4 56	7 16	—
Less	"	10 48	5 05	7 40	—
Cefa	"	11 03	5 34	8 05	—
Salonta	"	11 26	6 20	8 46	—
Kőtegyán	"	11 44	6 24	9 15	—
Sarkad	"	11 54	6 33	9 31	—
Giula	"	12 18	6 57	10 01	—
Ciaba	sosеșce	12 37	7 29	10 30	—
Ciaba	pleacă	2 05	7 41	4 32	—
Chitighaz	"	2 34	7 56	5 38	—
Arad	sosеșce	3 32	9 —	6 05	—

Arad—Oradea-Mare.					
		Person.			
Arad	pleacă	5 10	11 20	9 35	—
Chitighaz	"	6 14	12 31	10 54	—
Ciaba	sosеșce	6 40	12 57	11 24	—
Ciaba	pleacă	7 —	1 38	4 50	—
Giula	"	7 27	2 02	5 26	—
Sarkad	"	7 47	2 22	5 54	—
Kőtegyán	"	7 57	2 32	6 10	—
Salonta	"	8 23	2 57	6 47	—
Cefa	"	8 42	3 15	7 18	—
Less	"	9 04	3 33	7 51	—
Ósi	"	9 21	3 49	8 16	—
Oradea-Mare	sosеșce	9 32	4 00	8 31	—

Numerii ceî groși înseamnă, timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii sêm-
nași cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.